

MEDEDELING AAN DE VLAAMSE REGERING

Betreft: Interlandelijke adoptie – eindrapport experten

ACHTERGROND

Het Vlaamse Regeerakkoord (blz. 72) voorziet dat de Vlaamse regering de huidige praktijken rond interlandelijke adoptie grondig onderzoekt en maatregelen neemt om interlandelijke adopties naar Vlaanderen te verbeteren. Daartoe werd een expertenpanel opgericht.

Op 14 augustus 2021 heeft het expertenpanel inzake interlandelijke adoptie haar conclusies neergelegd in een eindrapport. Het eindrapport omvat, naast een korte omschrijving van de aanleiding, opdracht en werkwijze van het expertenpanel, vooral **aanbevelingen**, die vertrekken van drie **basisprincipes**. De aanbevelingen zijn onderverdeeld in 11 aanbevelingen voor de toekomst en 9 aanbevelingen over het verleden. De aanbevelingen vormen een belangrijke aanzet om het systeem van interlandelijke adoptie te verbeteren.

Het panel raadt de Vlaamse Regering aan om op basis van de aanbevelingen **een concreet actieplan** op te stellen om te garanderen dat toekomstige interlandelijke adopties correct en ethisch verlopen.

Deze mededeling bevat een samenvatting van de aanbevelingen van het expertenpanel.

Het eindrapport is opgenomen in bijlage van deze mededeling.

1. BASISPRINCIPES

De aanbevelingen in het rapport vertrekken van de volgende drie basisprincipes:

- **Het belang van het kind als voornaamste overweging** bij interlandelijke adoptie: het rapport haalt terecht aan dat dit al is opgenomen in het IVRK van 20 november 1989. Het rapport koppelt het vooropstellen van het belang van het kind als voornaamste overweging aan **een terughoudende benadering ten opzichte van interlandelijke adoptie** en duidt het belang van elementen als een vertrouwde gezins- en ruimere omgeving, culturele en religieuze identiteit.
- **Het subsidiariteitsprincipe**: interlandelijke adoptie is slechts mogelijk indien er geen passend alternatief kan gevonden worden in het land van herkomst. Het rapport koppelt hieraan de vaststelling dat interlandelijke adoptie mogelijk is als **uitzonderlijke en ondergeschikte maatregel, als aanvulling op het lokale zorgsysteem van het land van herkomst**.
- **Geïnformeerde toestemming**: de **geïnformeerde toestemming van de minderjarige**, in principe vanaf 12 jaar en de geïnformeerde toestemming van de biologische ouders, in het rapport **eerste ouders** genoemd, zijn **essentieel bij de totstandkoming van interlandelijke adopties**.

Het rapport koppelt het eerste basisprincipe aan een terughoudende benadering ten opzichte van interlandelijke adoptie, met sturing vanuit de vraag van herkomstlanden in plaats van te vertrekken van de vraag vanuit Vlaanderen.

2. AANBEVELINGEN OVER DE TOEKOMST VAN INTERLANDELIJKE ADOPTIE

Het rapport bevat 11 aanbevelingen over de toekomst van interlandelijke adoptie. Aan de basis hiervan ligt de nood aan een paradigmashift van een actieve naar een passieve houding in de praktijk van interlandelijke adoptie, met een brede maatschappelijke sensibilisering in de adoptiesector, bij de directe betrokkenen en in de samenleving.

1. Paradigmashift van actieve naar passieve houding inzake interlandelijke adopties

Het belang van het kind dient steeds centraal te staan bij interlandelijke adopties. Daarbij speelt de subsidiariteitsgedachte uit het Haags Adoptieverdrag (1993) en het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (1989) een cruciale rol. Voor beide verdragen is interlandelijke adoptie slechts één van de mogelijke uitwegen voor kinderen die niet in hun eigen gezin kunnen opgroeien; een piste die pas overwogen kan worden indien andere alternatieven reeds gefaald hebben of geen kansen op succes inhouden.

Het vooropstellen van het belang van het kind, gekoppeld aan het subsidiariteitsprincipe, noopt algemeen tot een **terughoudende benadering van interlandelijke adoptie**, waarbij enkel nog kinderen geplaatst worden op vraag van het herkomstland (**reversed flow**). Dit betekent dat het systeem van interlandelijke adoptie gestuurd dient te worden door de vraag vanuit herkomstlanden naar potentiële adoptieouders.

2. Risico-inschatting herkomstlanden

Het expertenpanel beveelt aan om in landen met een hoog risico op wanpraktijken in te zetten op ondersteuning van lokale zorgsystemen in plaats van op interlandelijke adoptie. Een aantal risicofactoren worden vooropgesteld als criteria bij de beoordeling van adoptiekanalen.

3. Centralisatie van interlandelijke adopties bij de overheid (VCA)

Het expertenpanel beveelt aan om de taken van de huidige interlandelijke adoptiediensten onder te brengen bij de overheid, bij voorkeur bij de Vlaamse Centrale Autoriteit. Het expertenpanel benoemt de fusie naar één dienst voor interlandelijke adoptie als aangewezen, maar beveelt aan om nog een stap verder te gaan door adoptiebemiddeling als opdracht volledig aan de overheid toe te kennen. Een **rechtstreekse rol bij de bemiddeling van interlandelijke adopties door de Vlaamse overheid** biedt volgens het expertenpanel betere garanties op het voorkomen van wanpraktijken.

4. Sterkere controle op subsidiariteit en adoptabiliteit in herkomstlanden

Het expertenpanel beveelt aan om de **Vlaamse Centrale Autoriteit** als enige adoptiebemiddelaar **meer verantwoordelijkheid** te geven m.b.t. het vaststellen en controleren van de **subsidiariteit** en de **adopteerbaarheid** van kinderen, op basis van duidelijke criteria en in samenwerking met onafhankelijke internationale organisaties en consulaire vertegenwoordigers.

5. Aanpassing wettelijk kader gewone/volle adoptie en pleidooi voor open adoptie

Het expertenpanel beveelt aan om het **wettelijk kader sterker uit te werken richting open adoptie** en om **volle interlandelijke adoptie te ontmoedigen**.

6. Hervorming van het systeem van wachtlijsten naar een poolstelsel

Gekoppeld aan de terughoudende benadering en de aanbeveling om enkel nog kinderen te plaatsen op vraag van het herkomstland, beveelt het expertenpanel aan om het huidige systeem van **wachtlijsten te vervangen door een pool van potentiële adoptieouders**, zoals ook bestaat in het pleegzorgstelsel.

Om de paradigmashift inzake interlandelijke adoptie te kunnen realiseren, beveelt het expertenpanel een adoptiepauze aan, gekoppeld aan een **onmiddellijke stopzetting van instroom van nieuwe kandidaat-adoptanten**. Het voorstel van het expertenpanel is om binnen het huidige systeem enkel nog de interlandelijke adopties te laten doorgaan voor kandidaat-adoptieouders die al een kindvoorstel hebben gekregen.

7. Extra aandacht voor adoptie van kinderen met bijzondere zorgnoden (special needs)

Het expertenpanel beveelt aan om te voorzien in een aangepaste en passende opvolging, ondersteuning en zorg voor geadopteerden met bijzondere ontwikkelingsbehoeften.

8. Meer aandacht voor specifieke noden van geadopteerden in de voorbereiding van kandidaat-adoptanten

Het expertenpanel beveelt aan om in het **voorbereidingstraject** van kandidaat-adoptanten bijkomende aandacht te besteden aan de specifieke ervaringen en **uitdagingen waar opgroeiende geadopteerden mee te maken krijgen**.

9. Structurele inbedding van nazorg na adoptie

Het expertenpanel beveelt aan dat de Vlaamse wetgever voorziet in **een beter wettelijk kader voor nazorg** voor alle betrokkenen bij interlandelijke adopties. De afsprakennota en het ondersteuningsaanbod bij pleegzorg kunnen hiervoor inspiratie bieden. Naast de reguliere pleegzorgbegeleiding kunnen pleegkinderen, pleegzorgers en eerste ouders een bijkomend beroep doen op tijdelijke extra ondersteuning.

10. Het recht op inzage in het adoptiedossier versterken

Het expertenpanel beveelt aan om het **recht op inzage** in het adoptiedossier te versterken en de uitoefening van dit recht zo ruim mogelijk vorm te geven.

11. Oprichting onafhankelijk orgaan voor ondersteuning contact met eerste familie

Het expertenpanel beveelt aan dat een onafhankelijk centrum beschikbaar is om geadopteerden steun te bieden bij de **zoektocht naar en het leggen van contact met de biologische of eerste familie** en suggereert hiervoor het Afstammingscentrum.

3. AANBEVELINGEN OVER HET VERLEDEN VAN INTERLANDELIJKE ADOPTIE

Het rapport bevat **9 aanbevelingen** over het omgaan met wanpraktijken in interlandelijke adoptie in het verleden (aanbeveling 12 tot en met aanbeveling 20).

1. Publieke erkenning slachtoffers van wanpraktijken

Het expertenpanel beveelt aan dat de Vlaamse Regering de wanpraktijken die zich bij interlandelijke adoptie hebben voorgedaan **publiekelijk erkent**, en beveelt aan dat er (tijdelijk) een **erkennings- en bemiddelingscommissie voor wanpraktijken bij interlandelijke adoptie** wordt opgericht, waar slachtoffers terecht kunnen met hun verhaal, alsook voor informatie, advies en begeleiding.

2. Installatie van een meldpunt voor juridisch-administratieve vragen

Het expertenpanel beveelt aan om een **onafhankelijk meldpunt** te installeren dat ondersteuning biedt aan geadopteerden die juridische en administratieve vragen en problemen hebben ten gevolge van fouten in de registratie bij hun adoptieprocedure.

3. Centrale en digitale registratie van gegevens en documenten

Het expertenpanel beveelt aan om alle gegevens en documenten met betrekking tot interlandelijke adopties te **digitaliseren en centraal te registreren** en om na te denken over een gedeeld archief met herkomstlanden.

4. Verder onderzoek naar foutvraag en aansprakelijkheid van betrokken actoren

Het expertenpanel beveelt aan om bijkomend en diepgaand onderzoek te laten verrichten naar de eventuele **foutvraag** en de daaruit voortvloeiende aansprakelijkheid voor wanpraktijken bij adopties uit het verleden.

5. Mogelijkheden tot herstel van wanpraktijken in strafrecht uitbreiden

Het expertenpanel beveelt aan om de **mogelijkheden tot herstel in het strafrecht** uit te breiden en te zorgen voor de effectieve handhaving van het recht.

6. Mogelijkheden tot herstel van wanpraktijken in het burgerlijk aansprakelijkheidsrecht uitbreiden

Het expertenpanel beveelt aan om de **herziening van adoptie** en andere alternatieven concreter en evenwichtiger uit te werken **als mogelijkheden tot herstel**.

7. Voorzien in een uitzonderlijke mogelijkheid tot regularisatie

Het expertenpanel beveelt aan dat er voor adopties uit het verleden minstens wordt voorzien in een uitzonderlijke mogelijkheid tot regularisatie waarbij identificatiegegevens eenvoudig kunnen worden aangepast.

8. Herstelmaatregelen federaal agenderen met het oog op een herstelwet

Het expertenpanel dringt erop aan dat de Vlaamse Regering de voorgaande herstelmaatregelen op de agenda plaatst en in de Commissie van Overleg en Opvolging inzake Adoptie voorlegt, zodat er een **herstelwet** kan worden aangenomen **door de federale wetgever**.

Het expertenpanel haalt terecht aan dat aanbevelingen 4 tot en met 7 federale materie zijn en dat de Vlaamse Regering deze zaken kan agenderen op overleg met het federale niveau.

9. Installatie van een meer uitgebreid wettelijk kader voor herstel vanuit nazorg

Het expertenpanel dringt aan op een meer uitgebreid wettelijk kader voor **herstel vanuit nazorg**. Mogelijk biedt de erkennings-en bemiddelingscommissie die werd opgericht naar aanleiding van het eindrapport van het expertenpanel “gedwongen adoptie” hier een opportuniteit.

4. VOORSTEL VAN BESLISSING

De Vlaamse Regering neemt kennis van het eindrapport interlandelijke adoptie.

De Vlaamse minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding

Wouter BEKE

Bijlage: eindrapport interlandelijke adoptie – expertenpanel interlandelijke adoptie